

# ■ *Aproximació a la col·lecció local*

Maria Elvira i Silleras

1. Introducció i definició
2. Els documents
  - 2.1. L'ur forma física
  - 2.2. L'ur contingut temàtic
  - 2.3. Adquisició
  - 2.4. Tractament
    - 2.4.1. Registre i catalogació
    - 2.4.2. Classificació
    - 2.4.3. Indexació
3. El local i l'equipament
4. El personal
5. Els serveis
  - 5.1. Conservació i preservació del material
  - 5.2. Provisió d'informació
  - 5.3. Manteniment d'una col·lecció gràfica
  - 5.4. Col·laboració amb institucions relacionades amb la informació
  - 5.5. Assistència a grups d'estudiosos
  - 5.6. Realització de publicacions pròpies
6. L'animació

## ■ 1. INTRODUCCIÓ I DEFINICIÓ

La major part de les biblioteques públiques disposen d'una col·lecció local en millors o pitjors condicions, més gran o més petita i més o menys conside-

rada. La col·lecció local és una secció vinculada al passat però que creix amb noves i, cada vegada, més nombroses aportacions.

Algun organisme internacional, com ara INTAMEL, al·ludeix, en les seves normes, a l'existència d'aquesta secció, a les biblioteques públiques de grans ciutats, quan diu:

*«Totes les biblioteques centrals de ciutats haurien de mantenir col·leccions relacionades amb temes locals, la grandària de les quals dependrà de la seva relació amb altres biblioteques»<sup>1</sup>.*

La Secció de Biblioteques Públiques de l'IFLA, que s'ocupa de biblioteques de poblacions menors, també pressuposa l'existència de col·leccions locals, a les seves pautes, quan atribueix a les biblioteques públiques les següents funcions:

*«Tota biblioteca ha de ser la principal biblioteca d'investigació i centre d'informació sobre qüestions concernents a la seva pròpia localitat.*

*Tractar de preservar una col·lecció enciclopèdica de material imprès sobre la localitat.*

*Mantenir un índex temàtic del material local dins del qual els diaris locals*

*Mantenir una col·lecció gràfica de l'àrea geogràfica, del passat i del present, i fomentar el dipòsit de gravats, fotografies i altre material d'importància topogràfica, biològica i sociològica locals.*

*Mantenir bones relacions amb qualsevol altra institució relacionada amb la provisió i preservació de la informació i amb els arxius.*

*Patrocinar o animar un grup d'estudi d'història local i la publicació d'investigacions sobre la localitat.*

*Emprendre la publicació, per part de la biblioteca, d'eines bibliogràfiques per als estudis locals i de material de la pròpia biblioteca»<sup>2</sup>.*

De la lectura d'aquestes normes es pot deduir, doncs, que la col·lecció local és la secció de la biblioteca pública formada pel conjunt de documents,

---

<sup>1</sup> «INTAMEL Review of the Three Year Research Programme Approved at 4th Annual Meeting in Baltimore 1971. Recommended International Guide Lines», *International Library Review*, 4 (1972), 254-259.

<sup>2</sup> IFLA. Section of Public Libraries, *Guidelines for Public Libraries*, Compiled by A. Jones, 3rd enlarged and revised edition, (München, etc.: K.G. Saur, 1986), p. 18.

propis de biblioteca, relacionats amb una àrea geogràfica determinada i delimitada, com ara un poble, una comarca, un barri, o una ciutat; aquests documents han d'estar organitzats de manera que es faciliti la seva consulta.

L'ús que pot fer-se del fons de la col·lecció local és múltiple i depèn del tipus d'usuari. La col·lecció local és, juntament amb els arxius locals, el principal mitjà per a la realització d'estudis sobre l'àrea geogràfica i pot també proporcionar-ne informació actual sobre qualsevol aspecte; aquesta informació pot anar des de xifres estadístiques de tota mena fins a respostes a qüestions molt concretes, com per exemple quina ha estat la temperatura més elevada de l'estiu, qui va planificar un determinat barri, quin és el document més antic que conserva el poble, etc.

## ■ 2. ELS DOCUMENTS

Per tal que quedi clara la definició anterior de col·lecció local cal fer, al menys, dues consideracions respecte als documents. Si parlem de documents propis de biblioteca és per tal de diferenciar-los dels documents propis d'arxiu i dels documents propis de museu.

Els documents d'arxiu són aquells que, de qualsevol forma, contingut o data, han estat produïts o rebuts per una persona o institució en el decurs de la seva gestió, i es conserven respectant el seu ordre natural, per servir com a testimoni i/o informació i, posteriorment, com a fonts històriques.

Els museus estan constituïts per objectes artístics, científics o històrics<sup>3</sup>.

La segona consideració fa referència a l'àmbit geogràfic del material. La relació dels documents amb l'àrea geogràfica els dona la condició de material local i per tant han d'estar a la col·lecció local. Segons Harold Nichols els documents que han de formar part d'una col·lecció local són:

*«Treballs que descriuen la localitat, llibres que contenen informació sobre qualsevol aspecte de l'àrea incloent-hi novel·les amb escenari local... Cal també aplegar els materials que, de forma diferent, reflecteixen la vida de la localitat:*

1. *Perquè són documents impresos que mostren els productes del treball i de l'oci de la comunitat local.*

<sup>3</sup> Encara avui és vàlida, per saber quins són els documents propis de cadascuna d'aquestes institucions, la ponència de Giulio Battelli titulada «Archivi, biblioteche e musei: compiti comune e zone d'interferenza», presentada al IV Convengno degli Archivistici Ecclesiastici (Roma, 11-14 settembre 1962) i publicada a *Archiva Ecclesiae: Bollettino dell'Associazione Archivistica Ecclesiastica*, V-VI (1962-63), (62-78).

<sup>4</sup> Harold Nichols, *Local Studies Librarianship* (London: Clive Bingley: Munich, etc.: K.G. Saur, 1979), p. 14-16.

*Exemples d'això són els catàlegs comercials, els fulls publicitaris, les revistes parroquials, els fulls solts, els programes de teatre...*

2. *Perquè hi han estat impresos...*
3. *Perquè han estat escrits per autors locals...»<sup>4</sup>.*

Hi ha, però, algunes discrepàncies sobre el que ha d'integrar una col·lecció local i potser val la pena il·lustrar-les amb exemples. Així, Jaume Bover i Miquel Codina afegeixen una nova categoria quan assenyalen com a material local el que anomenen obres complementàries. No defineixen el que són obres complementàries però afegeixen alguns exemples clarificadors:

*«Obres sobre jueus i Inquisició, a la Biblioteca B. March, de Ciutat de Mallorca; el modernisme, a la Biblioteca Santiago Rusiñol, de Sitges; indústria tèxtil, a la Biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Sabadell»<sup>5</sup>.*

Segons aquests exemples es pot deduir que són obres complementàries les que es refereixen a un tema d'interès local però tractat de manera diferent, no des del mer punt de vista local.

Fins aquí tothom coincideix en col·leccionar tot allò que fa referència directa a la localitat. Altres materials són qüestionats i depèn de molts factors que interressi integrar-los en la col·lecció local o siguin assumits per altres àmbits. Així, alguns col·lectius consideren com a facultatius certs documents que, en general, són tinguts com propis de la col·lecció local. És el cas del Grup de Treball que va elaborar unes normes per a la Lancashire Library que proposen com a opcionals:

*«Llibres d'autors locals però de temàtica no local, p. ex. novel·les fora de l'escenari local; llibres científics i tècnics. Material imprès a la zona però sense contingut local. Material editat a la zona però sense contingut local»<sup>6</sup>.*

## ■ 2.1. LLUR FORMA FÍSICA

Els suports documentals que poden formar part de la col·lecció local són molt variats i, a més, poden presentar formes físiques diverses.

---

<sup>5</sup> Jaume Bover i Pujol, i Miquel Codina i Vila, «La col·lecció local: un qüestionari per al seu estudi», a *Temes de biblioteconomia* (Palma de Mallorca: Govern Balear. Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Cultura, 1985), p. 10.

<sup>6</sup> The Lancashire Library, *Standards of Provision for Local Studies: Report and Policy* (Preston, Lancashire: The Lancashire Library, 1981), p. 12.

En una o altra col·lecció local podem trobar:

- Documents textuais en forma de llibres, fullets i fulls solts.
- Documents visuals no projectables, com mapes, plànols, gravats, cartells, fotografies, etc.
- Documents visuals projectables com diapositives, pel·lícules fixes, transparències, microfilms i microfites.
- Documents sonors com discos i cassettes.
- Documents sonors i visuals com videocassettes, pel·lícules cinematogràfiques i multimèdia.
- Documents tàctils com jocs, equips, maquetes, mostres, objectes de la vida quotidiana, etc.
- Finalment els productes de les noves tecnologies que darrerament s'estan incorporant a les biblioteques com bandes magnètiques, discos magnètics i discos òptics.

Sovint la qualitat dels materials, especialment dels textuais i visuals, és pobre perquè són fets amb finalitats propagandístiques o publicitàries i destinats, per tant, a tenir un interès molt puntual<sup>7</sup>. Malauradament, també altres tipus de documents, sense aquestes finalitats, com els diaris, presenten també el mateix problema.

## ■ 2.2. LLUR CONTINGUT TEMÀTIC

Els documents de la col·lecció local poden fer al·lusió a tots els aspectes del marc geogràfic. Ara bé, el material sobre alguns temes acostuma a ser molt més nombrós que sobre altres; per exemple, els estudis històrics, molt abundants, usualment contrasten amb els informes meteorològics setmanals que, segurament, reben poques biblioteques i que no són menys interessants.

Per tal d'agrupar de forma coherent tota la varietat temàtica algunes biblioteques han elaborat i publicat esquemes d'ordenament pensats únicament per al seu fons com és el cas de la Guildhall Library de Londres<sup>8</sup>.

Diversos experts han creat també esquemes per a col·leccions locals aplicables a qualsevol fons. N'és un exemple el de John L. Hobbs, de gran difusió, i que ha estat aplicat a diferents biblioteques angleses<sup>9</sup>.

<sup>7</sup> Alan Clinton, a l'obra *Printed Ephemera: Collection, Organisation, Access* (London: Clive Bingley, 1981), s'ocupa detingudament dels documents efímers.

<sup>8</sup> Guildhall Library, *Classification for London Literature Based upon the Collection in the Guildhall Library* (London: Library Committee Corporation of London, 1966).

<sup>9</sup> John L. Hobbs, *Local History and the Library*, Completely revised and partly rewritten by George A. Carter, 2nd rev. ed. (London: André Deutsch, 1973), p. 284-303.

Podríem basar-nos en qualsevol dels grans sistemes de classificació per tal de veure la varietat temàtica que pot integrar una col·lecció local. Alice Lynes adopta la Classificació Decimal de Dewey per enquadrar el contingut possible<sup>10</sup>. Tot basant-nos en el seu esquema podríem agrupar, sota els deu grans apartats clàssics, les diferents temàtiques.

## **0. GENERALITATS**

- Bibliografies generals sobre qualsevol aspecte del lloc o dels seus personatges.
- Material de la biblioteca (informes anuals, llistes de noves adquisicions, guies de lectura i altres documents sense vigència administrativa, guies impreses de la biblioteca, etc.) i d'altres biblioteques locals així públiques com privades.
- Tota la premsa periòdica local.
- Llibres impresos a la població o a l'àrea geogràfica amb un interès de curiositat especial o de troballa.

## **1. FILOSOFIA**

- Publicacions de grups locals dedicats a l'estudi de la Filosofia.
- Escrits sobre la pràctica local de fenòmens parapsicològics com ara la màgia, la bruixeria, l'ocultisme i l'espiritisme.
- Estudis de psicologia antropològica de grups concrets o de la totalitat de la població.
- Estudis sobre el comportament i la dinàmica d'aquests grups.

## **2. RELIGIÓ**

- Impresos relacionats amb la devoció local com ara goigs, estampes, novenes i altres pregàries.
- Obres sobre monestirs i santuaris.
- Escrits sobre sants relacionats amb la zona.
- Impresos realitzats per associacions religioses seglars, comunitats de base, confraries i altres.
- Publicacions fetes amb motiu d'esdeveniments religiosos importants com ara visites d'autoritats religioses, missions, consagració de temples, etc.
- Publicacions de les parroquies.
- Publicacions resultants de l'acció social, cultural i pastoral de l'església local.

Encara que el material relacionat amb la religió catòlica sigui el més nombros s'ha de remarcar la importància de totes les publicacions d'altres religions i sectes, presents a la zona, inclús si són molt minoritàries.

---

<sup>10</sup> Alice Lynes, *How to Organize a Local Collection* (London: Andre Deutsch, 1974), p. 19-37.

### 3. CIÈNCIES SOCIALS

- Fogatges, censos i padrons, molt nombrosos als nostres pobles.
  - Estudis sociològics i antropològics del passat i del present com ara els que mostren l'estructura social i les condicions de vida de la totalitat de la població o de determinats grups: gent gran, minories ètniques, etc.
  - Estudis sobre política local, grups d'acció política, moviments nacionalistes i material produït per aquests grups incloent-hi el clandestí i il·legal; cal fer esment de la importància que pot tenir recollir tota la documentació resultant de les eleccions com censos electorals, llistes d'electors i propaganda de tota mena.
  - Documents relacionats amb la projecció exterior de la localitat com ara l'agermanament amb ciutats o pobles estrangers.
  - Escrits sobre la vida econòmica local entre els quals cal esmentar els que es refereixen a les empreses i indústries establertes a la localitat i la dinàmica que les seves activitats poden generar tant de tipus econòmic com sindical i laboral.
  - Material relacionat amb l'àrea dels serveis assistencials i la seva organització en dispensaris, centres cívics, serveis permanents d'urgència social, centres de protecció de menors, etc.
  - Documents sobre l'ensenyament com ara prospectes informatius de centres, calendaris d'activitats escolars i les publicacions fetes pels alumnes actuals i per les associacions d'antics alumnes; cal també afegir-hi la documentació generada pels cursos de formació d'adults, campanyes d'alfabetització, reciclatge de grups professionals, etc.
  - Informació sobre els transports locals, les xarxes viàries i llur modificació: nous horaris, canvis de rutes, etc.
  - Material sobre el comerç en general, les fires, els mercats i les activitats gremials.
  - Documentació relacionada amb els usos i costums de la vida pública i privada i els espectacles tradicionals de cada lloc entre els quals destaquen els cants populars, els entremesos, etc.
- El material sobre la vida social local acostuma a ser molt nombrós i a les col·leccions locals està àmpliament recollit.

### 4. LLENGUATGE

- Escrits relatius a les parles locals.
- Gravacions sonores que il·lustren l'ús dels diferents nivells de llenguatge.
- Atles lingüístics, etc.

### 5. CIÈNCIES PURES

- Publicacions de les societats d'erudits locals dedicades a l'estudi i observació científiques.
- Cartes astronòmiques i meteorològiques.
- Estudis i mapes geològics de la zona.

- Escrits sobre roques, minerals i fòssils; també pot ser interessant incloure'n hi mostres.
- Obres sobre la vegetació i la fauna i la defensa de la natura i del medi ambient.
- Material gràfic i escrit sobre parcs i reserves ecològiques locals.

## **6. CIÈNCIES APLICADES**

- Tots els materials que facin referència a l'assistència sanitària local des dels fulls informatius dels centres sanitaris fins als cartells de les campanyes de vacunació o de prevenció de malalties.
- Estudis i informes sobre les indústries locals; llurs productes acostumen a fer-se públics a través de catàlegs i missatges publicitaris que resulten de gran interès per a la col·lecció local.
- Documentació referent a les obres d'enginyeria com vies fèrries, canals, ports, mines de la localitat o que l'afectin.
- Escrits relacionats amb l'agricultura i la ramaderia locals com els que descriuen tècniques agrícoles pròpies del lloc, granges, etc.
- Materials concernents a l'explotació dels boscos, el mar i els rius.
- Estudis sobre la gastronomia local i els receptaris de cuina tradicional.

## **7. ARTS, JOCS I ESPORTS**

- Estudis sobre ordenació territorial i urbana elaborats per les entitats competents.
- Col·leccions gràfiques sobre urbanisme: postals d'edificis, carrers, places, etc.
- Material generat per les sales d'exposicions com ara catàlegs, calendaris d'activitats, reproducció d'obres exposades, etc.
- Documentació escrita, sonora i gràfica dels espectacles musicals celebrats a la zona o en els quals intervinguin artistes locals.
- Programes, cartells i qualsevol altre tipus de material relacionat amb els cinemes i els teatres locals i amb artistes i directors relacionats amb la localitat.
- Documentació generada pels clubs esportius i les competicions celebrades a la localitat o en les quals intervinguin esportistes locals.

## **8. LITERATURA**

La literatura pròpia de la col·lecció local és la que té com a tema la zona geogràfica o algun fet o personatge local. No s'ha d'excloure cap tipus de gènere o estil literari; això vol dir, per exemple, que al costat d'obres de temàtica culta i estil acurat es poden trobar escrits de caire popular com rondalles, contes, còmics, auques i cançons que tenen com a rerafons la localitat.

Pel que fa a les obres d'autor local però temàtica no local hi ha opinions diferents sobre la seva pertinença a la col·lecció local, com ja hem vist anteriorment; aquí, però, el seu caràcter local és acceptat unànimement i es-



tan recollides a les col·leccions locals corresponents. Es pot, però, pensar que el lloc més adequat per a aquest tipus d'obres no és la literatura sinó la bibliografia perquè la inclusió a la col·lecció local ve donada pel fet de ser bibliografia d'un autor local.

## 9. HISTÒRIA, GEOGRAFIA I BIOGRAFIA

— Publicacions realitzades per les societats locals d'estudis històrics i/o arqueològics.

— Monografies sobre zones i pobles realitzades sovint com a tesis doctorals o memòries de llicenciatura.

— Material produït pels arxius històrics i museus com guies, repertoris de fons, catàlegs de documents i d'exposicions realitzades.

— Enregistraments sonors d'entrevistes amb testimonis d'esdeveniments històrics vinculats a la zona.

Els estudis geogràfics són indispensables per comprendre diferents aspectes de la zona, a més de l'interès intrínsec que òbviament tenen. Cal, doncs, incloure a la col·lecció local la totalitat dels materials que serveixen per a la realització d'aquests estudis; alguns autors, com Josep Iglésies en el passat, i més recentment, Josep M. Puchades, els han estudiat i estructurat<sup>11</sup>. A més, a les monografies geogràfiques cal afegir:

— Relats de viatgers que han visitat la zona.

— Guies de viatge comarcals, urbanes i turístiques.

— Mapes, plànols i cartells de temàtica geogràfica.

A l'últim apartat s'inclouen els materials relacionats amb els personatges destacats dins de qualsevol activitat; aquests materials són bàsicament, els següents:

— Biografies.

— Memòries i diaris publicats i els manuscrits que es considerin interessants.

— Estudis sobre els llinatges locals.

Cal assenyalar finalment que s'han d'incloure a la col·lecció local les obres generals de qualsevol matèria que tinguin un apartat dedicat a la zona. Aquestes obres hi seran senceres o bé hi trobarem la part que interessi, fotocopiada.

## ■ 2.3. ADQUISICIÓ

Les biblioteques —tret de les nacionals per a alguns tipus de material— fan una selecció dels documents que adquireixen; en el cas de la col·lecció

<sup>11</sup> Josep M. Puchades, *Resum dels materials necessaris per a l'estudi de la monografia geogràfica d'un municipi de Catalunya* (Granollers: Editorial Montblanc-Martin; Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1980), 15 p.

local aquesta tria no s'ha de fer; cal adquirir tot el que fa referència a la zona sense fer valoracions prèvies de qualitat o de contingut.

També cal tenir present que, a causa de la impossibilitat, física o material, d'adquirir tots els documents d'interès local, cal establir una taula de prioritats per tal de donar eficàcia al servei i augmentar òptimament el fons local.

Un cop decidit de comprar un determinat tipus de material pot presentar-se una doble dificultat: la d'identificar-lo o saber que existeix i la de saber on s'ha d'acudir per adquirir el document ja identificat.

La dificultat és deguda, lògicament, al fet que una part del material que interessa de la col·lecció local s'ofereix fora dels canals comercials de difusió —pensem ara en sèries de postals, cartells d'activitats culturals o recreatives, etc.—; tampoc la literatura grisa no és fàcil de localitzar perquè no es menciona a les eines utilitzades normalment a les biblioteques per seleccionar les adquisicions. L'observació atenta, la col·laboració motivada dels simpatitzants i la sort són els factors que intervenen en la localització d'aquests materials poc comercials i/o efímers.

Donem una ullada als documents més freqüents tot indicant la forma d'adquirir-los.

### **LLIBRES**

La compra és la manera més segura per adquirir els llibres de recent publicació; la donació, sovint per part de l'autor, és una altra forma perquè arribin a la biblioteca, especialment si l'autor ha consultat, durant l'elaboració, la col·lecció local i hi ha trobat una acollida favorable i un bon servei. La compra és també la forma més segura per als llibres no exhaurits encara. Quant a les obres antigues, aquesta compra exigeix un procés de recerca que pot resultar laboriós i en el qual s'han d'incloure la revisió dels catàlegs de les llibreries de vell, les visites a antiquaris, fires de llibres usats i cases de subhastes.

Quan es localitzi una obra interessant val la pena intentar d'adquirir-la per tots els mitjans abans que algú altre la compri.

### **DIARIS I PUBLICACIONS PERIÒDIQUES**

La manera més senzilla i segura d'adquirir els diaris i publicacions periòdiques locals corrents és mitjançant la subscripció de, al menys, dos exemplars de cada títol.

Si es tracta de col·leccions periòdiques retrospectives és convenient de microfilm-les si no poden adquirir-se en la seva forma original. Cada vegada són més nombroses les empreses que s'ofereixen per a aquesta tasca i a les quals pot encarregar-se.

Els números de publicacions d'àmbit més extens però que porten informació local s'ha d'adquirir, com els números monogràfics ocasionals dels grans diaris. En el cas d'un esdeveniment important relacionat amb la zona geogràfica, les publicacions periòdiques n'informaran i els responsables de la col·lecció local hauran d'intentar la localització i adquisició dels números pertinents.

## **PUBLICACIONS D'ENTITATS PÚBLIQUES I PRIVADES**

Les publicacions d'entitats públiques (ajuntaments, centres d'ensenyament, partits polítics, etc.) i privades (empreses industrials o comercials, entitats econòmiques, societats culturals, etc.), quan són materials no venals, cosa que succeeix sovint, han d'adquirir-se per donació; per facilitar aquestes donacions ha d'establir-se una estratègia per tal que les entitats enviïn regularment i automàticament tot el que publiquen.

Aquesta estratègia és especialment important en el cas de materials que s'imprimeixen per a actes concrets durant els quals són distribuïts, i un cop acabat aquest acte, resulta molt difícil la seva localització i adquisició; és, per exemple, el cas de les memòries d'empreses editades amb motiu de reunions d'accionistes, o de la propaganda política que imprimeixen els partits polítics per a mítings electorals, i també de programes que informen de la celebració d'actes culturals o recreatius i de competicions esportives.

## **MAPES I PLÀNOLS**

Tot tipus de mapes geogràfics, geològics, històrics, lingüístics, etc. resulten una eina bàsica per a la recerca local; de vegades no es troben a les col·leccions locals per ignorància de la seva existència o perquè la seva localització pot ser difícil tant en el cas dels actuals com en el dels antics. Els mapes són publicats per entitats que tenen competències en la matèria. El bibliotecari hauria d'adreçar-se a elles per tal d'informar-se sobre els mapes que inclouen la seva zona i adquirir-los.

Els mapes antics, com els llibres, exigeixen un treball previ de localització a antiquaris, bibliografies, llibreries de vell, etc.; convé, després, de comprar-los amb rapidesa per evitar possibles competidors.

Els mapes i atles que publiquen les editorials se solen basar en els d'algunes de les institucions esmentades anteriorment i la forma òbvia d'adquisició és la compra.

## **FOTOGRAFIES I DIAPOSITIVES**

El material fotogràfic és indispensable per a múltiples aspectes de la vida local, passada i present, com també del seu entorn.

Hi ha sèries de targetes postals i diapositives que són comercialitzades i es poden comprar, sense dificultat, quan són a la venda.

Les fotografies de fets, persones, actes públics, llocs i objectes constitueixen un magnífic testimoni de la vida local i a la col·lecció local hauria d'intentar posseir un dossier el més complet possible; una vegada més l'habilitat del bibliotecari pot ser un factor decisiu per aconseguir aquest material.

Les fotografies antigues arriben per donació o per compra; cal però, com en casos anteriors, informar-se de la seva existència i venda i actuar en conseqüència. Si es coneix l'existència de negatius de velles fotografies conservats, per exemple, pel fotògraf local, per arxius fotogràfics o per afeccionats, caldria demanar-los-els en préstec per tal de treure'n còpies.

Per acabar convindria fer esment dels gravats antics, que poden tenir gairebé el mateix valor testimonial que les fotografies i que haurien de comprar-se si es posen a la venda o col·leccionar les planxes i reproduir-les.

### **ENREGISTRAMENTS**

Els enregistraments sonors i visuals són, com les fotografies, indispensables per a la història local i sovint molt més aclaridors que moltes pàgines escrites.

Els magnetòfons, la ràdio i la televisió poden oferir informacions que interessin a la col·lecció local; en aquests casos convé arribar a acords amb els posseïdors o responsables per tal d'aconseguir-ne còpies.

En el cas de gravacions musicals o pel·lícules d'autors, directors o intèrprets locals el mecanisme d'adquisició normal és la compra.

Per acabar aquest apartat dedicat a l'adquisició cal recordar que les obres importants per a la col·lecció local que no puguin ser adquirides en la seva forma original podrien reproduir-se en fotocòpies, microfilms, cintes i pel·lícules per tal de col·leccionar-les igualment.

## **■ 2.4. TRACTAMENT**

El procés que segueixen els materials de la col·lecció local s'inicia amb la localització i acaba amb el seu ús; no hi ha selecció dels documents ni retirada del fons com a les altres seccions de la biblioteca. La col·lecció local ha de reunir el seu material i conservar-lo indefinidament.

Aquest tractament suposa una gran quantitat de temps que queda justificat per la llarga vida que assolirà el material local i perquè dóna autonomia als usuaris que no hauran de recórrer al personal si troben la informació per ells mateixos.

### **■ 2.4.1. REGISTRE I CATALOGACIÓ**

Registrar consisteix a donar un número individualitzador i correlatiu a cadascuna de les unitats físiques que ingressen a la biblioteca. Els materials de la col·lecció local han de ser inclosos en el llibre de registre de la biblioteca seguint un procediment idèntic al material d'altres seccions; no val la pena explicar perquè, ja que és ben conegut per tothom. No és aconsellable portar un llibre de registre independent per als documents de la col·lecció local únicament.

La catalogació consisteix a descriure internament i externament el document i donar-li l'entrada principal seguint unes normes preestablertes.

Les normes ISBD i AACR2 són un possible marc per catalogar qualsevol tipus de fons que pugui tenir una biblioteca, incloent-hi el fons local.

Convé que, en realitzar la descripció dels documents de la col·lecció local, s'utilitzi sempre el tercer nivell i s'hi incloguin dades que no són fonamentals en els materials no locals; és el cas, per exemple, de la indicació del tipus de document, de les dades sobre la impressió, de la modalitat d'adquisició i el preu que ha hagut de pagar-se, entre d'altres. La zona de notes pot donar altres informacions que ajudin a valorar el document, abans que sigui demanat.

El catàleg alfabètic d'autors i obres anònimes, que és el resultat de la catalogació, ha de reflectir, quan es tracta de fons local, la totalitat dels autors responsables del material. Pot caldre, per aconseguir-ho, anar més lluny que les AACR2 en determinats casos; per exemple, una obra feta per més de tres autors, que ha de tenir com encapçalament principal el títol, convé que tingui encapçalaments secundaris de tots els col·laboradors.

En el cas d'autors locals convindria afegir a l'encapçalament les dades sobre llur naixement i mort.

## ■ 2.4.2. CLASSIFICACIÓ

La classificació consisteix a donar un codi als documents considerant la matèria la què es refereixen per tal d'agrupar-los segons llur contingut.

Ni els responsables de les col·leccions locals ni els teòrics de la biblioteconomia coincideixen en el tipus de classificació que convé aplicar a la col·lecció local. Uns creuen que els sistemes de classificació generals, emprats a les altres seccions de les biblioteques no són adequats per als fons especialitzats que componen la col·lecció local i que han d'aplicar-se esquemes de classificacions més d'acord amb aquests fons; altres opinen que s'ha d'aplicar el mateix sistema que a la resta de seccions i que les grans classificacions clàssiques poden englobar tota la temàtica possible de la col·lecció local.

Aquesta diversitat de criteris ha portat a classificar col·leccions locals tot seguint sistemes de classificació propis, fent adaptacions dels sistemes clàssics o usant aquests mateixos sistemes amb més o menys rigidesa.

Igual que a les biblioteques especialitzades trobem dificultats per classificar idòniament els seus fons, així també en trobem amb les col·leccions locals; poden presentar-se complicacions que ens portin a voler elaborar un esquema propi. Abans de fer-ho cal considerar que les grans classificacions enciclopèdiques poden oferir els codis pertinents per a tot tipus de temàtica. Si es considera necessari crear un sistema adaptat a la pròpia col·lecció local, cal que ho faci algú familiaritzat amb la temàtica dels materials que s'han de classificar i coneixedor de diferents esquemes de classificació.

Convindria aplicar al fons local el mateix codi usat a la resta del fons de

la biblioteca per tal de donar coherència professional i evitar confusió als usuaris que ja solen trobar complicat qualsevol sistema i no acostumen a mirar sovint el catàleg sistemàtic de matèries.

La Classificació Decimal, ja emprada a les biblioteques públiques, pot ser perfectament adequada a qualsevol col·lecció local en general.

### ■ 2.4.3. INDEXACIÓ

Indexar consisteix a trobar un encapçalament o encapçalaments que reflecteixin el contingut del document. Els índexs poden tenir la forma de catàlegs alfabètics de matèries tradicionals, compilacions impreses de documents indeixats i també bases de dades.

Els encapçalaments no són triats a l'atzar perquè la sinonímia portaria probablement a duplicacions innecessàries d'un mateix concepte i separaria, dins de l'índex, els documents o parts de documents que el tracten.

Per tal de seleccionar els encapçalaments, s'utilitzen llistes de termes triats i es redacten les referències creuades apropiades. La *Library of Congress Subject Headings* i la *Sears List of Subject Headings* són les més emprades i han donat lloc a diferents adaptacions.

Actualment els «thesauri» guanyen terreny a les biblioteques especialitzades; són molt semblants a les llistes d'encapçalaments ja que consisteixen en llistes de vocabulari controlat, definit amb precisió i acompanyat de termes relacionats més amplis o més específics.

Per tal d'indexar els materials de la col·lecció local convé utilitzar la mateixa llista o «thesaurus» que per a la resta de les seccions de la biblioteca, ja que no n'hi ha cap d'específica per a col·leccions locals en general. Caldrà, però, afegir-hi entrades per a temes específics propis de cada col·lecció local com ara llocs, monuments, esdeveniments històrics, tradicions, personatges, etc.

Un treball d'indexació de gran utilitat i interessant de publicar podria ser el buidat de diaris i publicacions periòdiques locals acabades i també el d'obres bàsiques sobre la localitat que no portin índex.

## ■ 3. EL LOCAL I L'EQUIPAMENT

La col·lecció local, per ser adequadament conservada i utilitzada, necessita un espai, un mobiliari i un equipament suficients i apropiats.

L'amplitud del local, la seva distribució, el tipus de mobiliari i equipament depenen de la complexitat de la col·lecció local i no és possible aplicar cap normativa a l'hora d'establir les necessitats d'una biblioteca pública.

La seguretat és una part molt important del local destinat a la col·lecció local perquè el fons, com ja hem vist, ha de conservar-se indefinidament; a més alguns dels documents són rars o únics i la seva deterioració o pèrdua resultaria molt greu.

La part destinada al fons ha de poder ser vigilada permanentment i, si això no és possible, caldrà controlar les consultes.

Convindria que la cambra cuirassada de la biblioteca acollís els materials especialment valuosos de la col·lecció local per tal de mantenir-los en les millors condicions de temperatura i humitat i protegits del foc i de possibles robatoris.

Pel que fa a l'espai destinat als usuaris, cal que sigui un lloc tranquil, aïllat del soroll de les altres seccions i de l'exterior ja que són els investigadors les persones més interessades a fer llargues jornades d'estudi i de consulta; convé, però, que estigui prop de la secció de referència per facilitar-ne l'ús.

El personal que treballa a la col·lecció local ha de tenir el seu propi espai, una sala propera als fons que permeti el treball sense destorbar els usuaris però sense perdre'ls de vista.

Mobles i prestatgeries no cal que es diferenciïn dels de la resta de la biblioteca; aquest aspecte està àmpliament explicat en diferents obres a una de les quals ens remetem<sup>12</sup>.

Quant a l'equipament, és a dir, els diferents aparells que possibiliten o faciliten l'ús dels materials, com ara monitors de vídeo, magnetòfons, tocadiscos, projectors, etc., han de col·locar-se de manera que puguin ser utilitzats individualment. També aquesta qüestió ha estat àmpliament tractada a la literatura sobre la biblioteca pública. No cal insistir-hi.

Una màquina indispensable en qualsevol biblioteca és la fotocopiadora perquè afavoreix la difusió i conservació del fons; en el cas de documents l'ús dels quals no sigui oportú, cal reproduir-los en fotocòpia i fer servir aquesta per a la consulta i el préstec.

Recentment, per tal d'evitar la deterioració que comporten les fotocòpies en obrir i forçar els fulls sobre el vidre de la màquina, s'ha comercialitzat el Bookmark System, que permet de reproduir pàgines de llibres sense obrir-los. Seria convenient que els bibliotecaris intentessin estar informats de tots els avantatges que les noves tecnologies ofereixen per facilitar la seva tasca professional.

---

<sup>12</sup> A tall d'exemple és recomanable l'obra de Jacqueline Gascuel, *Un espace pour le livre: guide a l'intention de tous ceux qui créent, aménagent ou rénovent une bibliothèque* (Paris: Editions du Cercle de la Librairie: Promodis, 1984).

## ■ 4. EL PERSONAL

El personal encarregat de la col·lecció local ha de ser capaç d'organitzar i gestionar el material de manera que pugui ser utilitzat eficaçment i conservat adequadament.

Aquesta doble tasca exigeix que tingui estudis professionals, que s'interessi per les característiques de la zona, el seu passat i el seu present i que conegui bé la seva col·lecció. A més ha de tenir nocions de la metodologia de la investigació en els diferents camps, tant per informar i ajudar els usuaris com per potenciar investigacions destinades a les publicacions que convé realitzar des de la col·lecció local. Ha de tenir, a més, una especial habilitat per comunicar-se amb gent molt diferent i ser capaç de realitzar una tasca de relacions públiques molt intensa adreçada tant a la localització i adquisició dels materials com a la seva difusió.

Per tot això els estudis de biblioteconomia són indispensables; això és especialment important perquè els professionals responsables han de portar a terme la catalogació, classificació i indexació dels materials que formen part de la col·lecció local. La resta de la biblioteca no ha de ser tractada necessàriament així perquè pot estar inclosa en una xarxa o servei que, des d'una central realitzi les tasques tècniques i envii els documents ja catalogats. Aquests processos, que per a les altres seccions poden ser realitzats des d'una central de biblioteques o mitjançant la catalogació compartida, quan són referits al material de la col·lecció local són competència exclusiva del bibliotecari responsable perquè molt d'aquest material només interessa com a col·lecció local.

Una atracció pel lloc i el seu entorn és un bon començament per tal de rebre en els diferents aspectes del treball de la col·lecció local, principalment adquisició dels materials i informació als usuaris. El seu coneixement pot adquirir-se paulatinament i augmentar-se amb el treball de cada dia, i amb l'estudi personal. Una especialitat en història dona, però, una formació molt completa per treballar la col·lecció local; malgrat tot, els estudis sobre la zona no han de ser únicament històrics sinó que han d'abastar tots els aspectes relacionats amb el medi i el seu entorn.

Finalment, l'assistència als usuaris és la funció principal del personal de la col·lecció local; el guiatge i l'ajuda faciliten l'ús dels fons i canalitzen el treball d'investigació i és per complir degudament aquest treball que el personal ha de conèixer bé la col·lecció local i també els mètodes d'investigació. Tenir coneixements de tècnica del treball intel·lectual és també convenient per publicar treballs que, en base als seus materials, pot portar a terme la col·lecció local.

Encarregar-se de la col·lecció local és, doncs, un treball que exigeix una formació àmplia, especialitzada i continuada; en canvi, ofereix unes satisfaccions molt grans a nivell professional i personal ja que permet de realitzar un treball molt variat i mantenir unes molt riques relacions humanes amb el medi al qual el fons fa referència.



## ■ 5. ELS SERVEIS

Segons les *Guidelines for public libraries*, ja esmentades<sup>2</sup>, la biblioteca pública ha de prestar una sèrie de serveis a la comunitat i als estudiosos. El més important potser fóra precisament conservar el fons local; altres podrien ser: informar sobre qüestions de la zona, mantenir-ne una col·lecció gràfica, col·laborar amb institucions relacionades amb la informació, donar suport als estudiosos i estimular i realitzar les publicacions necessàries per als estudis locals.

### ■ 5.1. CONSERVACIÓ I PRESERVACIÓ DEL MATERIAL

La biblioteca pública adquireix materials d'acord amb el tipus d'usuaris i les finalitats que li són pròpies i que queden molt ben reflectides al *Manifest sobre la biblioteca pública* de la Unesco (1949 i 1972). Quan aquests materials ja no són d'utilitat per a la biblioteca es retiren per ser substituïts per altres que responguin més bé a les noves necessitats.

Òbviament el material que forma part de la col·lecció local no ha de retirar-se mai i cal conservar-lo en les millors condicions per evitar el seu deteriorament. Per preservar-lo han d'adoptar-se una sèrie de mesures que evitin la seva utilització reiterativa, l'ús poc acurat i els diferents perills aliens a la utilització.

La descripció de les fitxes al catàleg hauria de ser prou explícita com per indicar els detalls que l'hipotètic usuari podria necessitar, com ara si l'obra inclou fotografies, si les postals porten data, etc.; el lector així podria saber amb certa seguretat que el document li ofereix allò que ell vol o que no cal consultar-lo perquè no li serà d'utilitat. S'estalvia d'aquesta manera l'ús inútil de molts materials.

L'espai destinat a la col·lecció local ha de ser una zona fàcilment accessible però separada de les altres seccions; cal que tingui una estructura que possibiliti la vigilància per tal d'evitar que els documents siguin usats de manera inadequada i no se'ls emportin de forma indeguda.

Si la biblioteca té instal·lat un sistema antirobatori pot aprofitar-se per incloure en el seu àmbit els documents locals; de fet totes les mesures de seguretat destinades a una reserva tenen sentit per al fons local.

Els documents rars i fràgils han de protegir-se de l'ús constant fent-ne còpies i oferint-les als estudiosos en lloc de l'original. Això és possible si el que interessa del document és el seu contingut intern, però caldrà facilitar l'original sempre que quedi justificada la seva consulta; els casos més freqüents són la verificació de la policromia de les còpies en blanc i negre, comprovació de la qualitat del paper, confrontació d'un gravat amb l'original, etc.

També han de protegir-se del procés de deterioració, quasi inevitable, al qual estan sotmesos a causa de la composició química dels materials, de les condicions ambientals, dels microorganismes i de les manipulacions sense cura.

Les *Principles for the Preservation and Conservation of Library Materials*<sup>13</sup>, que s'haurien de tenir en compte per preservar el fons de qualsevol biblioteca, també afecten les col·leccions locals. Segons aquests principis la temperatura i la humitat han de mantenir-se constants entre valors que oscil·lin dels 16°C als 21°C de temperatura i del 40% al 60% d'humitat si es tracta de llibres i impresos en paper.

És convenient mantenir la col·lecció local lluny del contacte amb materials perillosos: el formigó pot afavorir la humitat, les canonades originen accidents..., per no parlar dels problemes que poden causar les calderes de la calefacció.

Cal obrir les finestres de forma regular per afavorir la ventilació; però s'ha de tenir present que la llum solar permanent deteriora qualsevol material, igual que l'enllumenat fluorescent ja que ambdós porten raigs ultraviolats.

El mobiliari ha de permetre col·locar sempre els documents en una posició correcta; això no sempre és fàcil per la gran varietat de suports documentals i de formats.

Alguns materials poden presentar problemes a l'hora de disposar-los a les prestatgeries. La millor manera de conservar-los és guardar-los, tot conservant la seva forma original, en capses fetes de material adient: cartró sense àcid i sense lignina; el mercat n'ofereix una àmplia gama, i tenen l'avantatge de retardar-ne o impedir-ne l'oxidació.

Les fotografies, segells, retalls de diaris i altres materials de diverses mides poden conservar-se, convenientment muntats, en fundes de poliester, expressament fetes amb aquesta finalitat, també sense àcid, i molt comercialitzades darrerament.

Si malgrat les mesures per preservar els documents, aquests es deterioren, cal recórrer a la restauració. Si es tracta de fer petites reparacions convé comptar amb l'assessorament d'un restaurador tècnic, però el propi personal de la biblioteca pot portar-les a terme; en cas de restauracions d'una certa importància han de ser fetes per professionals exclusivament per tal que no originin processos irreversibles.

## ■ 5.2. PROVISIÓ D'INFORMACIÓ

La biblioteca pública ha de ser el principal centre d'informació i d'investigació sobre la zona i ha de posseir una col·lecció ben organitzada de documents, el més exhaustiva possible, a través de la qual el bibliotecari especialitzat doni tot tipus d'informació a tot tipus d'usuari.

---

<sup>13</sup> Jeanne-Marie Dureau and David W. Clements. *Principles for the Preservation and Conservation of Library Materials* (The Hague: International Federation of Library Associations and Institutions, 1986).

Aquesta informació ha de poder ser obtinguda «in situ», el que vol dir que la biblioteca ha d'oferir una sala d'estudi de la col·lecció local adequada al nombre d'usuaris i al seu fons.

El material ha de ser de lliure accés (excepte el que és d'especial valor) i el personal ha de poder respondre tant les preguntes que només exigeixen una ràpida consulta a una obra de referència, com les que necessiten una recerca més aprofundida tot utilitzant inclusivament recursos aliens a la pròpia col·lecció.

També ha d'enviar-se informació a usuaris que la sol·licitin a distància per correu, telèfon o tèlex, sempre que no es demani un tipus de recerca més propi de l'interessat que del bibliotecari; en aquest cas s'invitarà l'usuari a visitar la col·lecció local, després d'haver verificat la possibilitat de trobar-hi la informació desitjada.

El tauló d'anuncis de l'entrada de la biblioteca, no de la col·lecció local, és un bon mitjà per difondre informació puntual i actual, principalment sobre els serveis públics i les activitats de les institucions locals.

Una altra forma de donar informació és mitjançant la difusió selectiva de la informació entre els estudiosos de temes locals i també entre el personal docent i els funcionaris de l'administració local que la sol·licitin. Els perfils que aquests usuaris completen poden servir també per conèixer les investigacions en curs, els temes d'interès als centres d'ensenyament i a l'administració. Un fitxer d'aquests perfils pot ser de gran utilitat a l'hora d'informar sobre els treballs d'investigació que en un moment concret s'estan realitzant i pot servir també per posar en contacte les persones que tinguin els mateixos interessos.

La col·lecció local ha d'oferir, amb les limitacions imposades per la prudència, servei de préstec, el que vol dir que una bona part del material ha de duplicar-se mitjançant fotocòpies per tal de prestar-les. Els préstecs han de controlar-se i caldran normes que fixin la durada i la quantitat de material; han d'aplicar-se, però, amb flexibilitat i només han de tenir la finalitat de salvaguardar el fons, no de dificultar la seva utilització.

### ■ 5.3. MANTENIMENT D'UNA COL·LECCIÓ GRÀFICA

El material gràfic, principalment fotografies tradicionals, és molt important per a tot tipus de biblioteques; pot ser un complement indispensable de la informació recollida en altres suports sobre un determinat fet o ser-ne l'única informació. Tot i que les càmeres no poden mentir, les fotografies poden ser manipulades i donar imatges que distorsionin la realitat; si aquest no és el cas, les fotografies palesen la realitat d'un moment concret.

Ja hem vist que la col·lecció local pot tenir dificultats per tal d'obtenir fotografies antigues. Per reunir una bona col·lecció caldrà acudir als arxius dels

fotoàgrafs professionals, societats fotogràfiques locals, publicacions periòdiques i afeccionats per tal que ens prestin els negatius per poder-los reproduir, que en facin donació o que els vinguin.

Els gravats, les estampes i altres obres gràfiques poden ser fidels miralls d'una realitat passada, anterior a la fotografia, i han de recollir-se també amb cura.

Quant al temps present i de cara al futur cal pensar sempre a nodrir la col·lecció local de fotografies actuals; hauria d'establir-se una planificació que comportés fotografiar, de manera sistemàtica: paisatges, carrers, parcs, escenes de la vida quotidiana, personatges, mitjans de transport i esdeveniments de tot tipus.

Com a complement de la col·lecció gràfica seria convenient que el fons local comptés amb un recull sonor, és a dir, que pogués disposar d'un conjunt d'enregistraments que recollissin testimonis directes orals d'esdeveniments viscuts pels seus protagonistes, cançons populars, llegendes i rondalles i actuacions culturals individuals (conferències...), o col·lectives (interpretacions de corals,...).

Igual que passava amb les fotografies, també les gravacions sonores poden referir-se a temes tractats amb altres suports, però que poden aportar nous matisos per ser els mateixos protagonistes qui els expliquen. Si sobre el tema no existeix cap altre tipus de material, la gravació és doblement valuosa; de fet, sovint es recullen aquests testimonis orals per tal de fixar-los abans que es perdin les tradicions i abans que morin els que han viscut determinats fets històrics.

Cal que el bibliotecari responsable de fixar la cultura oral conegui les tècniques i la metodologia idònies per tal de realitzar les gravacions, així com també els aparells més adequats i llur funcionament.

Quant a la tria del tema, pot fer-se d'acord amb les prioritats o necessitats de la biblioteca tot seguint una planificació acurada. Evidentment l'elecció de l'informador estarà directament vinculada a les possibilitats informatives que tingui el tema. Convé tenir amb ell una relació cordial per tal que s'expressi de gust i àmpliament.

L'enregistrament sonor pot després ser transcrit per tal de disposar d'un suport informatiu més pràctic<sup>14</sup>.

Els testimonis orals han de recollir-se perquè la col·lecció local ha de tenir tota la informació relacionada amb la localitat, independentment de si ha arribat a recollir-se per escrit o roman inèdita en la memòria dels seus protagonistes. Si la biblioteca no té els mitjans necessaris caldria que vetllés perquè algú recollís la informació: els grups d'estudiosos d'història local, els historiadors professionals, els arxius i fins i tot els afeccionats i simpatitzants. Cal, però, remarcar que en aquest cas es tractaria d'una tasca de col·laboració ja que la

---

<sup>14</sup> Els diferents aspectes de la cultura oral són tractats a l'obra de Julie Bird, *Oral History Collections: their Importance in the Local History Library* (London: Polytechnic of North London. School of Librarianship and Information Studies, 1983).

institució més indicada per realitzar els enregistraments és la biblioteca pública a través de la col·lecció local.

Gràcies a les noves tecnologies disposem darrerament de mitjans que milloren tota aquesta tasca compiladora i testimonial: el cinema i el vídeo afegixen al so la imatge viva de fets i personatges. Qui dubtaria entre la filmació de l'aixecament d'un castell «tres de vuit» o el record entusiasmat dels seus protagonistes després d'haver-lo aconseguit?.

#### ■ 5.4. COL·LABORACIÓ AMB INSTITUCIONS RELACIONADES AMB LA INFORMACIÓ

A les localitats hi ha també altres centres dipositaris d'informació local que tenen, però, finalitats diferents a les de la col·lecció local de la biblioteca. Els més importants d'aquests centres són els arxius i els museus seguits de grups d'estudi de determinats temes, emmarcats en societats locals com ateneus, tertúlies al voltant de revistes, etc.

Dels arxius cal destacar els municipals, que són definits com un «conjunt de documents que ha generat i genera l'Ajuntament en el decurs de la seva gestió, conservats i organitzats pels propis funcionaris»<sup>15</sup>. Molts dels documents de l'arxiu municipal són únics i tenen valor legal; altres són documents impresos i cal que estiguin també a la col·lecció local com el Butlletí Municipal o la documentació originada per les campanyes de l'Ajuntament.

Igualment importants són els arxius parroquials, que poden tenir importants fons històrics i des dels temps moderns donen compte de la dinàmica de la població.

Quant als museus, cal considerar que tenen un material també important; potser no sempre és exclusivament local ni està relacionat amb la zona, però dóna informació interessant sobre aspectes de la vida i de l'art locals.

La informació oferta per cadascuna d'aquestes entitats és diferent i complementària, i cal recórrer a elles per arrodonir estudis sobre aspectes determinats d'un tema local.

Com que la documentació que ofereixen és complementària, és evident la necessitat d'oferir una ben coordinada cooperació per tal de donar un millor servei als respectius usuaris. Això evitarà duplicacions i esforços inútils; el fet que cada institució conegui les competències de les seves actuacions estalviarà també friccions que sovint sorgeixen per voler acaparar la informació en una erròniament entesa gelosia professional.

---

<sup>15</sup> Soledad Benito Fernández, Carmen Cayetano Martín y Paloma Fernández Gil, *El archivo municipal* (Madrid: Banco de Crédito Local de España, 1986), p. 7.

## ■ 5.5. ASSISTÈNCIA A GRUPS D'ESTUDIOSOS

La biblioteca pública és el lloc on convergeixen, de manera més o menys intensa, els interessos culturals de la població i a la col·lecció local ha d'adreçar-se qualsevol persona que realitzi estudis sobre un aspecte local.

Nombrosos universitaris fan llurs memòries de llicenciatura i tesis doctorals sobre temes locals. Aquests usuaris mereixen la màxima atenció per part del bibliotecari i amb ells pot establir-se una relació que possibiliti un enriquidor intercanvi d'informació.

Convé que la biblioteca, a través de la secció local, doni el màxim suport també a grups d'estudiosos emmarcats en institucions locals com revistes i ateneus; entre altres coses pot posar els locals de la biblioteca a la seva disposició per tal d'organitzar reunions o activitats culturals i pot també prestar ajut per a la realització de publicacions d'aquests grups basades en el fons local.

Finalment nens i adolescents realitzen freqüents consultes a la col·lecció local, estimulats pels seus professors que es fan ressó de la importància que l'entorn té en l'educació i la formació dels escolars. Òbviament cal atendre les seves necessitats però sense que això suposi un desequilibri de tractament respecte als altres usuaris.

És convenient que tots els usuaris de la col·lecció local signin en un registre d'entrada i anotin el seu tema de treball. Amb això, les consultes i el tracte personal, el bibliotecari podrà conèixer els interessos i possibilitats dels diferents usuaris i podrà orientar eficaçment les investigacions que es porten a terme; podrà posar també en contacte les persones que treballen sobre el mateix tema per així evitar la duplicació d'esforços, d'estudis i de publicacions.

## ■ 5.6. REALITZACIÓ DE PUBLICACIONS PRÒPIES

Els experts estan d'acord a demanar que la biblioteca pugui oferir publicacions pròpies sobre els fons de la seva col·lecció local; principalment van adreçades a facilitar la consulta dels fons tot donant dossiers de referència més que no pas treballs d'erudició. A tall d'orientació facilitem alguns exemples de publicacions útils:

### **Bibliografies**

Hi ha una sèrie de bibliografies que no poden faltar a cap col·lecció local com ara les que recullen les obres bàsiques sobre la zona en general, les tesis i memòries de llicenciatura fetes amb material de la biblioteca, les publicacions periòdiques locals i els temes locals d'especial importància.

Moltes de les preguntes sobre la col·lecció local, especialment si provenen de grups homogenis com escolars, són similars i es repeteixen sovint. Per tal d'evitar donar informacions reiteratives convé redactar bibliografies que buidïn tot el que la biblioteca posseeix sobre un tema concret; cal incloure material de tot tipus, des d'articles d'enciclopèdia fins a una fotografia o un enregistrament sonor. Val la pena fer, a més a més, una valoració sobre els materials ressenyats. En cas que existeixi una obra d'especial interès sobre el tema i la col·lecció local no la posseeixi, cal incorporar-la al dossier tot indicant la biblioteca més pròxima en què pot trobar-se.

Aquestes llistes bibliogràfiques són valuoses per la informació que porten i també perquè posen en relleu indirectament els temes menys tractats; el fet que un tema tingui poca bibliografia vol dir que no ha estat prou estudiat encara i que pot ser desenvolupat en futures investigacions.

### **Dossiers d'estudis locals**

Ja fa més de deu anys que, a causa del canvi dels programes i mètodes d'estudi, els escolars són usuaris assidus i, en ocasions, difícils de la col·lecció local. Un servei adequat per a aquests lectors només és possible si són conegudes llurs necessitats, que sovint, ells mateixos, són incapaçs d'explicar. La col·laboració amb les escoles, a nivell institucional, i amb els professors a nivell personal, és necessària sobretot per evitar que els escolars hagin de treballar temes sobre els quals existeix poc material o inadequat per llur edat.

La publicació de dossiers d'estudis locals (documents o parts de documents que posseeix la col·lecció local i que il·lustren bé un període o un fet concret) és de gran utilitat per als escolars locals i també per als d'altres llocs si el fet a què es refereixen és d'interès general.

### **Fulls de dades factuais**

Una col·lecció local, ja consolidada, pot rebre una gran quantitat d'informació procedent de molt diversos àmbits i sempre referida a la localitat. Tot recollint dades puntuals aparegudes entre aquests documents, la biblioteca podria publicar periòdicament fulls amb dades numèriques que indiquin, entre altres, el moviment demogràfic de la població, la temporada turística, la producció agrària, ramadera i industrial, les estadístiques de les temperatures i les places escolars. És a dir, aquelles dades que han aparegut escampades a diverses publicacions i que, aplegades, en un full poden constituir una informació interessant i valuosa, sobretot en aquests temps en què tant s'agraeixen els números per fer estadístiques.

Moltes biblioteques creuen oferir, d'aquesta manera, un bon servei a la comunitat que les envolta.

Finalment la col·lecció local sola, o amb l'ajut d'institucions, hauria d'emprendre la reedició d'obres bàsiques exhaurides, de mapes i gravats antics i també l'edició i estudi de manuscrits importants per als estudis locals.

Tota aquesta tasca editora pot portar-se a terme gràcies a la gran varietat tècnica que els mitjans actuals ens ofereixen, des del ciclostilat de fulls sen-

zills, passant per les xerocòpies i offsets, per acabar amb la col·laboració de les impremtes locals i la incomparable ajuda dels nous ordinadors, que no solament faran tantes còpies com voldrem sinó que també ens guardaran emmagatzemada tota la informació per usar-la de nou sempre que sigui convenient.

## ■ 6. L'ANIMACIÓ

Igual que les biblioteques amb un fons idoni i ben gestionades han de donar-se a conèixer, les col·leccions locals, si disposen d'un bon servei i si tenen un bon fons, cal que siguin conegudes per ser potenciades al màxim. La publicitat a través dels mitjans de comunicació locals, principalment la ràdio i la premsa i, si és possible, la televisió, pot ser la forma idònia d'arribar a un gran nombre de públic.

En ocasions els qui treballen en aquests mitjans cerquen la informació a la biblioteca i és aquesta una bona ocasió per contactar amb ells i demanar un espai als diaris o a les ones, per tractar de la col·lecció local i dels serveis que ofereix.

Els diaris han d'oferir periòdicament notícies de la biblioteca, en general, i de la col·lecció local, en particular; poden també incloure articles escrits pel bibliotecari basant-se en el fons o sobre temes que siguin oportuns. Han d'aprofitar-se també publicacions d'entitats culturals o comercials per tal que les notícies de la col·lecció local arribin sempre als possibles interessats o desvetllin la curiositat entre els destinataris d'aquestes publicacions.

La ràdio local arriba a un gran nombre de persones, moltes de les quals ni freqüenten la biblioteca ni acostumen a llegir els diaris; és per això que és un mitjà d'una gran difusió que a més no exigeix gaire dedicació per part del ràdiooïdor. Sabem de l'existència de programes de ràdio fets setmanalment per bibliotecaris que usen el fons local; acostumen a glosar les efemèrides locals de la setmana, difondre dietaris de personatges locals, comentar els llibres més interessants ingressats recentment i fins i tot explicar la dinàmica de la secció.

Podria ser de gran interès i utilitat l'emissió d'un programa-debat sobre la biblioteca en el qual participessin dos o tres lectors i on s'oferís la possibilitat de telefonar als ràdiooïdors per tal d'intercanviar opinions i fer consultes sobre la col·lecció local.

Persones que d'altra manera no haurien tingut curiositat per conèixer la col·lecció local, trobaran en tots aquests tipus de programes un inici d'interès per la biblioteca i per la pròpia història.

Altres formes de promocionar el fons local són les visites de diferents grups, les xerrades del bibliotecari i les exposicions.

Les visites poden anar dirigides a tot tipus de col·lectius, tant escolars com adults; aquest és un tema tractat àmpliament per diferents autors, referint-se,



però, a la totalitat de la biblioteca, que no exclou una dedicació monogràfica a la secció que ens ocupa i que cal destacar dins del marc de la trobada.

Les xerrades comporten llarga preparació i tot i que pot ser adoptat un esquema estàndard, cal adaptar-les als interessos del grup concret al qual van dirigitades; aquest esquema, segons Mike Petty, «esbossa el paper de la col·lecció local juntament amb museus i arxius, la col·loca dins del context del servei bibliotecari, explica el tipus de fons recollit tot il·lustrant cada secció amb transparències que interessin al grup —de 5 a 7 diapositives per mostrar llibres sobre el poble, 10 per destacar un mapa local i de 30 a 35 per presentar il·lustracions antigues—. Explica els catàlegs i els índexs que permeten la localització del material i mostra com nosaltres ajudem tothom, des del nét fins a l'avi»<sup>16</sup>.

Les exposicions poden ser una bonica publicitat per a la col·lecció local, alhora que donen informació sobre el tema al qual van dedicades. Qualsevol esdeveniment notable pot ser un bon motiu per muntar una exposició sempre que es disposi de material suficient en qualitat i quantitat; aniversaris de personatges locals, commemoracions d'episodis històrics, esdeveniments actuals i arribada de donatius són algunes de les ocasions apropiades per realitzar exposicions.

A l'hora d'organitzar exposicions la col·laboració amb altres organismes, públics i privats, sol resultar profitosa, per a ambdues institucions. Els museus i els arxius són, lògicament, les institucions amb les quals la cooperació sembla òbvia perquè aquestes institucions poden oferir material tan valuós per als estudis locals com la biblioteca; la col·laboració es basa sobretot en el préstec de material per ésser exposat.

Les institucions privades poden haver de recórrer a la biblioteca per tal d'organitzar exposicions commemoratives; és el cas, per exemple, dels establiments comercials, de les entitats d'estalvi i dels centres d'ensenyament. En aquests casos la biblioteca deixarà sempre els materials, amb les garanties oportunes, i el bibliotecari hi col·laborarà tot aportant la informació que li sigui demanada.

Segurament existeixen molts altres mitjans de fer conèixer la col·lecció local<sup>17</sup> i és la imaginació del bibliotecari la que ha de descobrir-los i, d'acord amb els seus mitjans, canalitzar-los. És això que han demostrat els organitzadors del Mes de la història local a Warwickshire, a l'Anglaterra Central; recentment divuit biblioteques d'aquest comtat han organitzat, amb èxit, al voltant de trenta activitats molt variades —exposicions, concursos, conferències, representació de fets històrics, etc.— per tal de donar publicitat i promoure

<sup>16</sup> Mike Petty, *The Albatross Inheritance: the Local Studies Libraries* (Bradford, West Yorkshire: MBC University Press, 1985), p. 46.

<sup>17</sup> Vull esmentar aquí les activitats d'animació relacionades amb la didàctica a les que es refereixen nombrosos autors; cito però una obra que recull opinions anteriors i que n'aporta de noves: Rino Pensato, i Valerio Montanari, *Le fonti locali in biblioteca* (Milano: Editrice Bibliografica, 1984), p. 246-249.

les col·leccions d'història local i induir la gent a fer donació de documents a la biblioteca o permetre llur reproducció<sup>18</sup>.

La publicitat més eficaç, tant per a la col·lecció local com per a les altres seccions de la biblioteca, és oferir un local agradable, un fons adient i un personal atent i sempre disposat a oferir un bon servei i una bona acollida als testimonis de la cultura i de la vida locals.

Per acabar aquest estudi d'aproximació a la col·lecció local podríem donar una ullada a la recent planificació de les biblioteques del districte de Falkirk, a Escòcia, que han volgut compartir una base de dades d'informació local. Sota l'epígraf de «Local Information Database» ens la descriuen tot dient: «La base de dades d'informació local està constituïda per una col·lecció de documents recollits a l'ordinador de la biblioteca, que proporcionen informació útil sobre una gamma molt ampla d'activitats, esdeveniments, organitzacions i fets puntuals. Tot això amb la finalitat de prestar un servei als residents del districte de Falkirk...».

La base de dades conté detalls sobre noms, adreces, telèfons, hores de visita de regidors i consellers; informacions sobre els jutjats del districte; informacions sobre les autoritats locals i organigrama de les seves funcions...

Tot consultant la base de dades els usuaris poden trobar respostes a preguntes corrents del tipus:

Qui és el conseller del meu districte?

A qui puc adreçar-me per tal d'aconseguir una subvenció per a la calefacció domèstica?

Hi ha una guarderia o jardí d'infants per al meu fill petit?

On puc aprendre a jugar a badminton —hi ha un club local al qual pugui associar-me?

Amb qui he de contactar per obtenir ajuda domiciliària?<sup>19</sup>.

Pensem que disposar d'una base de dades d'informació local pot ser apassionant per als usuaris i per als que se n'encarreguen, ja que permet de donar, amb rapidesa, moltes i variades informacions, principalment de tipus comunitari. A Escòcia han encetat aquesta experiència dins del marc de les biblioteques públiques.

---

<sup>18</sup> Bill Fleming, «Local History Month in Warwickshire», *Library Association Record*, Vol. 89 (1987 September), p. 468.

<sup>19</sup> Stuart Brownlee, «Lifting the Lid of Falkirk District», *Scottish Libraries*, N° 4 (July-August 1987), p. 3-6.